

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/22, p. 533-544

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12278>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ **Referees/Hakemler:** Yrd. Doç. Dr. Gaye Belkız YETER –
Yrd. Doç. Dr. Haluk ÖNER

This article was checked by iThenticate.

CAN YÜCEL'İN ŞİİRLERİNDE MİTOLOJİK UNSURLAR

Emine KULUŞAKLI - Suat KULUŞAKLI***

ÖZET

Mitoloji edebiyatın önemli ve zengin kaynaklarından biridir. Eski çağlardan beri mitolojik unsurlar şiir ve romanda olduğu kadar müzik, resim, heykeltıraşlık gibi güzel sanatlarda ayrıca mimaride de kullanılmıştır. Bu unsurlar sahip oldukları sembolik güçler vasıtasıyla edebiyat eserlerinde ortak noktaları paylaşan insanlar tarafından esin kaynağı olarak kullanılmaktadır. Bu paylaşım onların binlerce yıl var olmalarının sebepleri arasında sayılmaktadır.

Günümüzde mitoloji, dünya ve Türk edebiyatlarını etkileyen bir unsur olarak varlığını sürdürmektedir. Divan edebiyatından başlayıp, Tanzimat dönemiyle devam eden bu etki modern Türk edebiyatında da kendini göstermektedir. 1950 sonrası modern Türk şiirinin önemli isimlerinden, şair aynı zamanda çevirmen, Can Yücel şiirlerinde ironinin yanı sıra, mizah, argo, politika, doğa ve kadın gibi farklı öğeleri mitolojiyle özellikle kahraman mitleriyle bir arada kullanmıştır. Bu çalışmada şairin, “Keçi Masalı”, “Hidrellez”, “Yunani Bir Sone”, “Pandora'nın Kutusu”, “Seng-i Derya” ve “Prometeus, Bir Hırsız” adlı şiirlerinde mitlerin izleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Şairin şiirleri incelenirken, Carl Gustave Jung'un arketiplerle ilgili görüşlerine yer veren arketipçi eleştiri yöntemi kullanılmıştır. Esere yönelik olan bu yöntemin amacı, metni ele alırken, içinde yer alan mitolojik öğelerin “ortak bilinçaltı”nın bir ürünü olarak değerlendirip, anlamını ortaya çıkarmaya olanak sağlamasıdır. Bu görüşlere yer verilirken şairin şiirlerinde, özellikle kahraman düzeyinde mitolojik unsurları hangi amaçla kullandığına, bunların Yücel'in şiirine neler kazandırdığına eleştirel bir gözle yaklaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, arketipçi eleştiri, şiir, Can Yücel

* Okt. İnönü Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, El-mek: emine.kulusakli@inonu.edu.tr

** Okt. İnönü Üniversitesi Kale Meslek Yüksekokulu, El-mek: suat.kulusakli@inonu.edu.tr

MYTHOLOGICAL ELEMENTS IN CAN YÜCEL'S POEMS

ABSTRACT

Mythology is one of the prominent and rich sources of literature. Mythological elements have been used in poetry and novel as well as in fine arts such as music, painting, sculpture and architecture. Mythological elements have been used via their symbolic powers in literary works by the people who share common points. This situation is one of the reasons why mythological elements have existed for ages.

Today, mythology has maintained its existence that influences world and Turkish literatures as an effective element. Can Yücel is both one of the important poets in modern Turkish poetry after 1950s and a translator. In his poetry, he combines different elements such as irony, humour, slang, politics, nature and woman together with mythology. This study aims to trace the myths on the character level in Can Yücel's poems: "Keçi Masalı" (A Goat's Tale), "Hidrellez", "Yunani Bir Sone" (A Grecian Sonnet), "Pandora'nın Kutusu" (Pandora's Box), "Seng-i Derya", and "Prometeus, Bir Hırsız" (Prometheus, A Thief). Archetypal criticism whose job is to identify those mythic elements that give a work of literature a deeper understanding and products of 'collective unconscious' is employed to analyse the poet's use of mythological heroes in his poems. Carl Gustave Jung's views on archetypes have been taken into consideration in order to understand the poems better. For this reason, the study approaches the poet's use of mythological elements critically to consider the usefulness of them.

STRUCTURED ABSTRACT

Can Yücel is a poet, a translator and also one of the most important pioneers of Modern Turkish poetry after 1950s. He is often known as a poet of irony, straightforwardness, and a rebellion. However, the present study mainly focuses on his poetic manner in his poems in order to give his messages to his readers by using Greek myths that include deep meanings behind them especially on the character level. Mythological elements have been used by many worldwide writers and poets as well as Turkish ones in order to explain the feelings of love, hatred, happiness, longings, and loneliness or to carry universal messages as the importance of freedom, the misery of human beings and hope. The purpose of the study is to trace the mythological elements on the character level in Can Yücel's poems: "Keçi Masalı" (A Goat's Tale), "Hidrellez", "Yunani Bir Sone" (A Grecian Sonnet), "Pandora'nın Kutusu" (Pandora's Box), "Seng-i Derya" and "Prometeus, Bir Hırsız" (Prometheus, A Thief).

That a myth is a tale is indicated by the etymology of the word: for the early Greeks, a mythos was a 'word' or 'story', synonymous with logos and epos; a mythologos was a 'storyteller'. Mythology seeks to rationalize and explain the universe and all that is in it. All cultures have developed their own mythology over time. Although every society weaves its own distinctive tapestry of myth, we discern common threads and patterns. Even in the myths of culture widely separated in time and locale, common elements with common meanings recur. Perhaps the most intriguing aspect of mythology is how similar they are across peoples and ages.

Turkish Studies

Mythology includes the legends of their history, their religions, their stories of how the world was created, and their heroes. These stories have great symbolic power, and this may be a major reason why they survive as long as they do, sometimes for thousands of years. It still holds its place, and will continue to hold it, for they are too closely connected with the finest productions of poetry and art, both ancient and modern, to pass into oblivion.

The attention into Greek mythology in Turkish literature started with the Western resources and affected it. We can see these effects from the period of Ottoman Empire in classical Turkish poetry to Tanzimat Period and of course until today. In Classical Turkish poetry, many poets were affected by mythology in their works such as *Nev'î-zâde Atâyî*. Mythology in terms of the place in classical Turkish poetry, its shape of handling and the contribution to the world of the poet's imagination draws attention as an important source that feeds this poetry tradition. Some mythological characters that belong to Persian, Arabian and Greek mythologies can be seen as a complementary element of the dreams of the poets of Divan poetry. However, the close attention into Greek Mythology started after Tanzimat period and got deeper after II. Meşrutiyet in 1908. Many intellectuals in Tanzimat Period offered solutions to modernize literature. After that, poets and writers started to use mythological elements in their works a lot. Among these, there were Tevfik Fikret (Promethe) Yakub Kadri Karaosmanoğlu and Yahya Kemal (Girls of Sicily-sicilya kızları) (under the influence started Nev-Yunanilik for a short period). It is also possible to see mythological elements in the works of Ülkü Tamer, Fikret, Demirağ, Güven Turan, Sina Akyol, Behçet Necatigil, Enis Batur, Tarik Günersel, Mahmut Temizyürek, Metin Göz, Lale Müldür, Orhan Aklaya, Ruhan Mavruk, Emirhan Oğuz, Turgay Nar, Küçük İskender, Mehmet Başaran, and Cemal Süreyya.

In this study, archetypal criticism is used in order to analyze Yücel's poems. The term and idea come primarily from Swiss psychologist Carl Jung, who also studied myth and religion. According to Jung, all humans share what he called a "collective unconscious". This "unconscious" is a collection of memories and images comprising a racial past of pre-human experiences, the memories from which have been erased. Archetypal images, then, stimulate or trigger these memories in all of us; that is why they are so powerful and universal. Archetypal criticism is concerned with the way cycles and reiterating patterns of tradition, culture, inborn images, and beliefs that affect literary works. It operates with the idea that certain symbols represent the same ideas without considering the time or the place. Authors focus on symbols to utilize literary works in order to strike readers' unconscious. The job of archetypal criticism is to identify those mythic elements that give a work of literature this deeper resonance. When reading a work of literature, then, the myth critic examines the form and content of the work, looking for the connection to mythic archetypes that have collected in our tribal psyche, seeking the inner spirit that gives the work its vitality and enduring appeal.

Can Yücel is one of the most prominent and most debatable poets in modern Turkish poetry after 1950. He uses slang and vernacular language in his works and explains the injustices and the inequalities that he experiences in his daily life ironically and humorously. In the

Turkish Studies

poems that are analysed in the study, the poet deals with different kinds of myths taken from Greek mythology in order to “establish a union between Greek and Mevlevîs”. He uses Pan myth in “Keçi Masalı” in order to refer to the feelings of loneliness. He employs Poseidon and Aphrodite myths in “Hidrellez” and “Seng-i Derya” to describe his love for Datça where he lived and died. Hades and Persephone myths are benefitted in “Yunani Bir Sone” to express loneliness and Pandora myth in “Pandora’nın Kutusu” is applied to explain the concept of hope that human beings should not lose. Finally, he makes a reference to Prometheus, the god who steals fire from the gods at mountain Olympus and gives it to mankind and Mustafa Kemal who is the founder and saver of Turkish people in “Prometeus, Bir Hırsız”. He intends to describe the great sufferings of these great heroes for the goodness of humanity.

As a result, it can be said that myths have existed as a means of expressing the feelings and the thoughts of poets and authors in literary works. It has been clearly noticed that mythological elements have influenced the men of letters throughout the periods starting with classical Turkish literature and ending with modern Turkish literature. While evaluating the poems of Can Yücel, one of the most talented poets in Turkish literature, we witness his use of mythological elements to enrich his poetry and to share his own emotions and ideas with his readers.

The effect of Greek mythology is obvious in Can Yücel’s poems. The poet sometimes uses these mythological elements on the character level in order to make his poetry carry a universal message and sometimes to put emphasis on such topics as his love for woman, nature and life as well. His use of mythological elements has indicated that myths are the products of the ‘collective unconsciousness’ of human beings and carry universal messages which have common characteristics in all nations and cultures. Myths on the character level used in his poems are important aspects of his poetry as he uses only a word that carries the meaning of the poem.

Keywords: Mythology, archetypal criticism, poetry, Can Yücel

Giriş: Mitoloji ve Türk edebiyatı

Afrikalıların ‘Tanrı insanı yarattı çünkü hikâye dinlemeyi seviyordu’ sözü bize Dünya mitolojisinin zengin çeşitliliğini kanıtlamaktadır.

Mitoloji ilkel insan topluluklarının evreni, yeryüzünü, tabiat olaylarını kişileştirerek yorumlama ve henüz sırrını çözemedikleri yaşamla ilgili her türlü oluşumu anlamlı bir biçimde açıklama gereksiniminden doğmuş öykülerdir. Mit kelimesinin etimolojik tanımı ise şöyle yapılmaktadır: İlk çağ Yunanlıları ‘mythos’ kelimesini ‘sözcük’ ya da ‘hikâye’ anlamında kullanmışlardır. Ayrıca, ‘logos’ ve ‘epos’ sözcükleriyle eş anlamlıdır. ‘Mythologos’ sözcüğü ise ‘hikâye anlatıcısı’ anlamına gelmektedir (Fritz, 1993: 2).

Mitolojinin amacı evreni ve bu evren içinde yaşamını sürdürmekte olan her canlının varlık nedenini anlamlandırmak, bunu bir mantık süzgecinden geçirerek toplumlara anlatmaktır. Mitoloji ve kültürü birbirinden ayırmak mümkün olmadığı gibi, kültürlerin zamanla kendi öz mitolojilerini geliştirdiklerini söylemek de yanlış olmaz (Gillespie, 2010). Bununla birlikte her toplumun kendine ait, diğer toplumlarınkinden farklı bir mit anlayışına sahip olduğu görüşü her ne kadar kabul görse

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/22

de aralarında ortak bir çizginin varlığı inkâr edilemez. Yüzyıllar boyu bu ortak unsurlar ve anlamlar günümüze kadar tekrarlana gelir. Mitolojinin bizi şaşkınlığa çeviren belki de toplumlar, çağlar boyunca var olma sebebi de bundan kaynaklanmaktadır. Mitolojide anlatılan efsanelerin, dinlerin, dünyanın yaratılışıyla ilgili hikâyelerin ve kahramanlıkların büyük sembolik güçlere sahip olması, taşıdıkları bu gücün insan tabiatında var olan zaafı, arzuları ortaya çıkarmasıyla çok yönlü bir kullanışa imkân vermesi, bu güçlü hikâyelerin yüzyıllar boyunca varlıklarını devam ettirmelerinin ana nedeni olarak düşünülmektedir. Mitolojiler “durağan anlatılar olmayıp aksine anlatıldığı çağda, halk hafızasında yeni imgelerle yeniden” doğar. Bunun temelinde “kişinin sürekli olarak kendini sorgulama, tarihi tecrübelerini zihinsel süreçte yaşatarak bugüne taşıyabilme isteği” yer almaktadır (Şenocak, 2013: 2535).

Mitoloji, evrensel bir kimliğe sahip olması nedeniyle, günümüze değin sanatın ve edebiyatın yararlandığı bir ilham ve kültür kaynağı olarak kabul görmektedir. Mitoloji ve edebiyat arasındaki ilişki şöyle açıklanır: “...mitolojik figürler bazen edebî eserin içerisinde bir mazmun veya gönderme birliği şeklinde bulunur ve esas yapıya fazla tesir etmezken, bazen bu mitolojik figürler edebî eserin ana kurgusunu oluşturur. Eser tamamen bu mitolojik figüre dayanır ve o çözümlenmeden eser çözümlenemez. Edebî türler içinde, tarihî süreçte, ya da günümüzde mitolojiye nasıl rastlayacağımız ise önemli bir sorudur. Epopeden romanesk romana, oradan realist romana nüfuz eden mitik karakterler, nihâî aşamada edebî eserde, ya imge ya simge yahut alegori veyahut da bir mazmun suretinde görünürler ve ilk zamanlardaki aslî fonksiyonlarından büyük bir oranda sıyrılmış olurlar” (Tökel, 2000: 54–55).

Ünlü İngiliz oyun yazarı Shakespeare, mitolojiye dair görüşünü şöyle ifade eder:

“Doğayı olduğu gibi gösterecek aynayı tutmak olan mitoloji, uyanan bilinci kendini besleyen kaynakların gücüne inandırmak, uyanan bilincin bu evrenin ürpertici ve bağlayıcı giz olarak olduğu gibi kabul edilmesini sağlamak, ahlaki düzeni savunmak ve bireyin bütünlük içine kuşkusuz biçimde yerleşmesini sağlamak işlevlerini yerine getirir” (Campbell, 2003: 14-16).

Mitolojik söylencelerin “içinde yeşerip şekillendikleri toplumun öz değerleriyle sıkı bir ilişki içinde” olduklarına vurgu yapılmaktadır (Zorkul, 2015: 1032). Mitlerin toplumun ortak malı olması, genelde benimsenmelerini, öz aynı kalmak koşuluyla durmadan üretilmelerine ve şiirlerde kullanılmalarına sebep olmaktadır. Böylece yazarların ve şairlerin eserlerinde mitlere yakın durduğu görülür. Mitlerin simgesel özelliğinin yanı sıra şiirlerde kullanılmasının başka bir nedeni de şiirin gizemi ile mitlerin gizeminin karşılaştırılmasıdır. Çünkü her ikisinde mecazi özellikler mevcuttur. Şiirlerde de mitlerde de mecazlarla açıklanabilecek manalar olduğu söylenebilir. Bu durum ikisini birbirine yakınlaştırmaktadır. Ancak mitlerin kullanıldığı bir şiiri anlamak için aynı zamanda kullanılan mitin hikâyesinin okuyucu tarafından bilinmesi gerekir (Erdal, 2014).

Mitoloji, klasik ve modern Türk edebiyatında sıklıkla kullanılagelmiş bir unsur olmasının yanında Tökel, klasik Türk edebiyatının kullandığı mitolojik öğelerin genel olarak İran Mitolojisi, Geleneksel Türk Mitolojisi, İsrailiyat ve Yunan Mitolojisi kaynaklı olduğunu belirtmektedir. Küçük, bu görüşü desteklemektedir: “İran mitolojisi öncelikli olmakla birlikte Arap ve Yunan mitolojisine mensup kimi şahsiyetlerin de yine divan şairlerinin hayal dünyasını tamamlayan unsurlar olarak öne çıktığı görülür. Türk edebiyatının Batılı bir karakter kazanması, hümanist dünya görüşünün toplumsal hayatımıza yerleşmesi için antik Yunan–Latin klasikleri öne çıkarılır” (Küçük, 2016: 276).

Türk edebiyatının Yunan Mitolojisine olan ilgisi batılı kaynaklara yönelmeyle başlamış, Osmanlı imparatorluğu döneminde Divan edebiyatından, Tanzimat’a, 1940 sonrası modern edebiyattan günümüze kadar bir tür etkilenmeye dönüşmüştür. Divan edebiyatında Nev’î-zade Atayi gibi pek çok şairin eserlerinde mitolojiden etkilendiği görmekteyiz. Erzen, “Mitolojinin Divan edebiyatında ki yeri, ele alınış şekli ve şairin hayal dünyasına katkısı bu şiir geleneğini besleyen

önemli bir kaynaktır” der ve ekler “Fars, Arap ve Yunan mitolojilerine ait olan bazı karakterler Divan şairlerinin hayallerinin tamamlayıcı bir unsuru olarak görülebilir” (Erzen 2013: 835-854).

Bununla birlikte, Yunan mitolojisine olan yakın ilgi Tanzimat’tan sonra başlamış ve 1908 yılında 2. Meşrutiyet’ten sonra bu ilgi daha da artarak devam etmiştir. Tanzimat döneminde pek çok entelektüel yazar ve şair edebiyatı modernleştirmek amacıyla çözümler üretmişlerdir. Dönemin öncülerinden Ahmet Midhat Efendi tarafından sunulan önerilerden biri mitolojinin edebi eserlerde kullanımıyla ilgilidir (Kömürcü, 1996). Daha sonraki dönemlerde Türk şair ve yazarları eserlerinde mitolojik unsurları kullanmaya devam etmişlerdir. Bu yazarlar ve şairler arasında Tevfik Fikret (Promethe), Yakup Kadri Karaosmanoğlu (Siyah Saçlı Yabancı ile Berrak Gözlü Genç Kızın Sözleri) ve Yahya Kemal (Sicilya Kızları) sayılmaktadır. Ayrıca, yakın dönem Türk edebiyatından “Ülkü Tamer, Fikret, Demirağ, Güven Turan, Sina Akyol, Behçet Necatigil, Enis Batur, Tarik Günersel, Mahmut Temizyürek, Metin Göz, Lale Müldür, Orhan Aklaya, Ruhan Mavruk, Emirhan Oğuz, Turgay Nar, Küçük İskender, Mehmet Başaran, Cemal Süreyya” ve Melih Cevdet Anday gibi yazarların eserlerinde mitolojik öğelere rastlamak mümkündür (Sivri, 2011: 122).

Arketipçi Eleştiri

Edebî eserler, değişik metotlar ve yöntemler kullanılarak incelenebilirler. Bu çalışmada Can Yücel’in şiirlerinde mitlerin izlerini sürmek amacıyla, esere dönük bir eleştiri yöntemi olan bir metni ele alıp, içinde yer alan öğelerin anlamını bulup ortaya çıkarmayı amaçlayan arketipçi eleştiri yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılma amacı, şairin şiirlerinde yer alan “kahramanların ortak bir ruhun farklı yüzleri olduğuna” dikkati çekmektir (Namlı, 2007: 1229). Bu eleştiri metodunun en önemli kaynağı, mitoloji ve din başta olmak üzere çeşitli alanlarda çalışmalar yapmış olan, İsveçli psikolog Carl Gustave Jung’dur. Jung’un teorisine göre, tüm insanlar insanlık öncesi deneyimlerin irksal geçmişinden oluşan belleklerin ve görüntülerin bir toplamı olan ‘kollektif bilinçaltı’ olarak adlandırılan ortak bir bilinci paylaşmaktadırlar. Bu yöntem, estetik bir kaygıdan yola çıkarak esere yaklaşmak yerine, çok eski çağlardan beri insanlığı etkileyen birtakım arketipleri ortaya çıkarma amacını taşımaktadır. Bu arketipler, kişiler, imgeler, simgeler olabildiği gibi durumlar ya da olay örgüleri de olabilmektedir. Arketipler herkeste görülen özdeş psişik yapılar olduğundan bu yönüyle topyekûn insanlığın en eski mirasını oluşturmaktadır. Hepimizde var olan belleği uyardığından ya da tetiklediğinden bu kadar güçlü ve evrenseldirler. Jung, bazı sembollerin yer ve zaman farkı gözetmeksizin aynı fikirleri temsil ettiğini savunur. Ayrıca, arketipleri, tüm insanlığa has ortak davranış özelliklerini ve tipik deneyimleri başlatma, kontrol etme ve yönlendirme kapasitesine sahip doğal nöropsişik merkezler olarak görmüştür. Bu şekilde uygun koşullarda arketipler, sınıf, din, ırk, coğrafi konum yahut tarihsel devir farkı gözetmeksizin benzer düşüncelere, imgelere, duygulara yol açmaktadır. Kişinin kolektif bilinçaltısını bütünüyle arketip donanımı oluşturmaktadır ve arketipçi eleştirinin görevinin edebiyat eserine bu derin yansımayı veren mitolojik öğeleri belirlemek olduğu söylenebilir (Stevens 1999: 49).

Arketipçi eleştiri yirminci yüzyılda ortaya çıkmış ve “edebî eserin dünyasına yönelik tekrarlanan sembol ve figürler ile bunların eserdeki yansımalarına” odaklı bir yöntem olarak ele alınmıştır (İlhan, 2015: 713). Arketipçi eleştirinin, “kollektif ruhun ve bilincin söz varlığına yansıyan tarafını ortaya çıkarmada geniş imkânlar sağlaması bakımından, bazı edebî metinlerin yorumlanması ve anlamlandırılmasında dikkate değer bir bakış açısı ve açılım” sağladığı varsayılmaktadır (Gariper, 2011: 782). Bu yöntem, araştırmacılara ele alınan karakterleri, insan psikolojisinin derinliğinde yer alan “ortak bilinçaltı”nın beslediği ve birçok kültürde ortak algı yaratan mitolojik figürlerle karşılaştırma imkânı da vermektedir (Ulutaş, 2016: 659). Başka bir deyişle “Jung’un sistemleştirdiği arketipsel sembolizm yöntemi hem okuyucunun hem de araştırmacının metni algılama ve anlama sürecine” büyük faydalar sağlamaktadır (Yeter, 2013: 140).

Turkish Studies

Can Yücel'in Şiirlerinde Mitolojik Unsurlar

Can Yücel 1950 sonrası modern Türk şiirinin önemli ve kuşkusuz en tartışılan isimlerinden biridir. Bunun sebebi argo ve küfür gibi gündelik yaşamda kullanılan sokak dilini şiirlerine taşıması, toplumda şahit olduğu haksızlıkları ironik bir biçimde ve bir o kadar da mizah unsuru katarak aktarması olarak bilinir. Doğayla iç içe yaşamış olan şair, hayata olan sıkı sıkıya bağlılığını, tabiata olan aşkıyla harmanlayarak şiirlerini bize yansıtmaktadır. Toplumsal konulara değinmesinin yanı sıra bireyselliğe de önem veren şairin şiirlerinde ironi, mizah, argo, politika, doğa, ve kadın gibi farklı öğelerin varlığına bir arada rastlamak mümkündür. Şairlerin dünya görüşleri ekseninde mitolojiden yararlanmaları, mit kahramanlarına şiirlerinde yer vermeleri, modern Türk şiirinin usta kalemlerinden olan Yücel'in de yüzünü Batı'ya dönerek, mitolojiden esinlenmesine yol açmıştır. Bunda Latince ve Yunancadan yaptığı tercümelelerinde etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Yücel'in çoğu şiirinde özellikle Yunan mitolojisinin etkileri görülmektedir. Şair, şiir birikiminin kaynaklarına değinirken 'Latince ve Yunanca disiplininin geçtiğini, elindeki bütün resimlerden modern şiiri inceleyebildiği gibi, evinde alaturkayla ilgili bir birikimi olduğu için, hiçbir zaman sesli yargılar vermeden, çağdaş Türk şiirinin Yahya Kemal'le, Ahmet Haşım'le ilgisini daha önce duyabildiğini' ifade eder (Çağlar 1994: 14). Türk şiirinin, "Fransız şiiri, Yunan şiiri, hümanizma, Odiseus, İlyada derken sonunda açık olarak akliyat, müspet bilim, hayatta en hakiki mürşit"ten imgeci şiire vardığını savunur (Yarın 1981: 13). Yücel, şiirinde mitolojik unsurları kullanırken "Yunanîlerle Mevlevîler arasında bir Anadolu birleşimi kurmak" amacını taşıdığını belirtmektedir. Tabiat sevgisi, yalnızlık, özlem, umut, ve aşk ekseninde yoğunlaşan şiirlerinde genellikle aykırılıklarıyla göze çarpan mit kahramanlarına yer verirken şiirlerine evrensel bir anlam yükleme gayretindedir. Bu değerlendirmesinin doğruluğuna "Keçi Masalı", "Hidrellez", "Yunani Bir Sone", "Pandora'nın Kutusu", "Seng-i Derya" ve "Prometeus, Bir Hırsız" başlıklı şiirlerinde rastlamak mümkündür.

Edebiyat dünyasına giriş yaptığı "Yazma" adlı ilk şiir kitabının "Keçi Masalı" adlı şiirinde Yücel, yalnızlık duygusunu okuruna aktarmak ve kendi ozan sesini daha da yüksek ve etkili kılmak için Pan'ın öyküsünü anlatmakla başlar şiirine. Şiirinde Yücel, çobanların ve hayvanların tanrısı olarak bilinen Pan mitine göndermede bulunur. Mitolojide Pan, vahşi yaşam ve avcılık tanrısı olarak bilinmesinin yanı sıra nymphaların arkadaşı olarak da anlatılır, çoğunlukla onların peşinden aşk arayışıyla koştuğuna ve her defasında reddedildiğine inanılmaktadır. Keçi bacaklı, boynuzlu bir yarı insan figürü olarak tasvir edilen Pan gerek dış görünümüyle gerekse çoğunlukla hor görülen tabiatıyla diğer Olympos tanrılarından ayrılmaktadır. Yücel şiirinde Pan'ın dünyaya nasıl geldiğini ilk dizelerde şöyle aktarır:

"Hırsız keçilerin gölgesi düştü

Güneş dolu kalçalarına"

Pan'ın annesi, Penolope bir nympa'dır. Pan'ın fiziksel özelliği hem insana hem de hayvanlara özgü özellikler taşıdığı için ormanda dolaşırken diğer canlıları korkutur. Dolayısıyla genellikle ormanlarda yalnız dolaşır:

"Yalnız mıydı Pan, soğuk muydu Pan, erkek miydi Pan???"

Ormanda aniden ortaya çıkıp çevresini korkutması nedeniyle başka bir hikâyede ise doğumunda sahip olduğu tuhaf görünümünün etrafındakileri şaşırttığından panik sözcüğünün Pan'la birlikte ortaya çıktığı ileri sürülmektedir. Bu özelliği, ormanda özgürce dolaşırken şarkılar söyleyerek gezinen nympa'ları korkutur ve ondan uzaklaşmalarına yol açar. Nympa'ların peşinden bıkmadan usanmadan koşmasına rağmen onlardan karşılık göremez, iyiden iyiye yalnızlaşır ve 'erkek'liğini yaşayamaz hale gelir. Şairin kullandığı 'hırsız', 'kansız', 'yalnızlık', 'soğuk' ve

‘sürünmek’ sözcükleri Pan’ın evrensel yalnızlığına vurgu yapar niteliktedir. Bir tanrı olmasına rağmen yaşadığı hayat diğer tanrılara kıyasla pek de iç açıcı değildir. Hem fiziki yapısı hem sürekli reddedilmiş olmanın verdiği duygularla yalnızlığı en üst seviyede yaşar:

“Kaçırdılar kansız höyüklerle;
‘yalnızlık’ dediler, ‘soğuk’ dediler, ‘erkeksin’ dediler”

Can Yücel’in yaşamı ve şiirleri arasındaki yakın bağ yadsınamaz. Şiirleri, doğanın, insanların, ilişkilerin, düşüncelerin, tasarımların, duyguların, heyecanların, ve şiirsel imge dünyasının kaynaklarıdır. Gerçek hayatında, Datça’da yaşamını idame ettiren ve öldüğünde buraya gömülmeyi arzulayan şair, bu güzelliklerle dolu doğa harikasını pek çok şiirine konu edindiği gibi Hıdrellez şiirinde ele almıştır. Şiirlerinde doğa ve kadın aşığı olarak pek çok defalar karşımıza çıkan şair, bu iki güzelliği Datça ve Afrodit’i bir araya getirerek ‘Afrodiça’ sözcüğünü ortaya çıkarır:

“Datça olacak Datça
Kadınların yarımadası...
Boşuna değil o dediğim
Burası Afrodiça
Ve gördüğüm bütün her şey
Sevda, Aşk ve Tazelik”

Afrodit ismi “aphros” (köpük) sözcüğünden türemiştir ve klasik mitolojide “cinsel aşk ve güzellik tanrıçası” olarak tanınır. Afrodit’in denizden dünyaya geldiği de kabul gören bir inanıştır (Erhat, 2010: 35). Afrodit güzelliğiyle dillere destan, erkekleri baştan çıkarmasıyla ünlenmiş, aşk ve güzellik tanrıçası olarak bilinmektedir. Datça’nın eşsiz güzelliğiyle tanrıça Afrodit’in güzellikleri iç içe geçmiş olarak anlatılmaktadır. Binlerce yıllık zengin bir kültür mirasının mekânı olan, kendi doğup büyüdüğü Datça’nın Can Yücel’in hayatında çok ayrıcalıklı bir yeri vardır. Şairin büyük hayranlık duyduğu bu yerin güzelliklerini, sanatıyla buluşturduğu bu şiirinde kadın, Datça’nın doğal güzelliklerinin korunması ve aşk konuları geçmektedir. Şair, denizlerin tanrısı Poseidon’a da göndermede bulunur. Şiirin ilk bölümünde kızların bekleyişlerini efsanevi tanrı Poseidon’u beklemelerine yorar:

“Kayaların başında
O dallı giysileriyle
Kimi bekler ki onlar
Poseydon'dan başka”

Poseidon Olympos tanrıları olarak adlandırılan Zeus ve Hades’ten sonra gelen üçüncü büyük tanrıdır, denizler ve nehirlerde olup biten her şey ondan sorulmaktadır. Denize olan sevgisini her fırsatta dile getiren şairin, denizler tanrısına atıfta bulunduğu tek şiiri bu değildir.

Şair, bir başka şiiri “Seng-i Derya”da tanrı Poseidon’a tekrar bir göndermede bulunur. Şiirde denizin görkemli manzarasına bakarken kendinden geçen bir insanın yanına, mitolojide Gorgos’la olan savaşı sırasında tüm gücünü kaybeden Poseidon’u da alarak ışıkları yanan bir meyhaneye doğru yol almak isteği anlatılmaktadır. Denize olan tutkusunu, her iki şiirinde denizlerin tanrısı olarak bilinen Poseidon mitini kullanarak ifade etmekte ve manzaranın keyfini onunla birlikte çıkarmak istemektedir:

“Daldı gözlerim
Denizin o tirşe ve hareli gözlerine
Derken Poseydon’la beraber
Kaldırıp başlarımızı güneşin
Gülkoku bacaklarına baktık”

Yücel’in kadın, aşk ve doğa konularını güçlü mitolojik unsurlarla süsleme isteği şiirlerinde açıkça ortaya çıkar. Bunu yaparken kullandığı öğelerin şiirin ana temasıyla mükemmel uyumu ise hiç kuşkusuz gözden kaçmaması gereken diğer bir detaydır. Yunan mitolojisine olan hayranlığı ve konuya olan hâkimiyeti “Yunani Bir Sone” isimli şiirinde hissedilmektedir. Hades ve Persephone aşkının anlatıldığı şiirde, cehennemin yeniden cehenneme dönüşmesi nasıl mümkündür sorusunun yanıtını yer altı dünyasının, ölülerin tanrısı olarak bilinen ve üç büyük tanrıdan biri olan Hades’in mitolojideki söylencesinde aramak gerekir. Hades hakkında çok fazla bilgi sahibi olunmamakla birlikte belki de hakkında tek bilinen şey bereket tanrıçası Demeter’in güzeller güzeli kızı Persephone’yi görüp âşık olduktan sonra onu kaçırarak yeraltına getirmesiyle ilgili hikâyedir. Bu söylenceden hareketle şair, doğadaki doğal döngüye, yaşamın ana kaynağı olan aşka ve bunun sonucu oluşan özleme dikkat çekmek istemektedir. Yücel’e göre hayatı anlamlı kılmanın en önemli unsuru aşktır ve Hades ve Persophone arasındaki aşkta mevsimlerin meydana gelişini, yazın yeryüzünün canlanıp, bereketlenmesini kışın ise yeryüzünün bir bakıma verimsizleşip ölmesiyle ilişkilendirilir. Hades, Demeter’in kızını kaçırdıktan sonra yer altı dünyasından yeryüzüne çıkmasını engellemek amacıyla ona bir nar tanesi yedirir çünkü nar yiyen birinin yeraltından yeryüzüne çıkması mümkün değildir. Ne var ki tanrıça Demeter’in kızının kaçırılmasından dolayı duyduğu üzüntü ve keder o kadar ileri boyutlara ulaşır ki yeryüzündeki her şey ölmeye ve verimsizleşmeye başlar. Buna tanrıçanın yalvarmaları da eklenince tanrılar tanrısı Zeus, Hades’le bir antlaşma yapar ve Persephone’nin altı ay yeraltında ve geriye kalan altı ay da yeryüzünde kalmasını sağlar (Erhat 2008: 120–121). Şair, Hades’in altı ay Persephone’den ayrı kalmasını zaten bir bakıma cehennem olarak kabul edilen yeraltının yeniden cehenneme dönüşmesi olarak yorumlayarak tanrıçanın yeniden dönüşünü sabırsızlıkla bekleyen Hades’in özlemini ise “Hades nasıl cennet olacak yeniden” dizesiyle anlatır. ‘Cennet’ ve ‘cehennem’ kavramları arasındaki zıtlık bu iki mitolojik kahraman arasındaki zıtlıktır aslında. Bu ilişkilendirmede, Persophone yeniden doğuşu ve varoluşu simgeleyen bir tanrıçayken Hades, ölümü, görünmeyeni temsil eder. Şair, bu iki zıtlığın oluşturduğu bütünlüğü bir araya getirerek kadın ve erkek ilişkisine atıfta bulunur. İki farklı kutbun birleşimi değil midir zaten kadın ve erkek arasında var olagelmiş aşkın vücut bulması? sorusunun aranan yanıtını vermektedir.

Can Yücel’in şiirlerinde kadına duyulan aşk ve özlem belki de gerçek yaşamında şairin kendi eşine olan sevgisinin bir yansıması olarak da görülebilir. Kadın ve umut temalarının işlendiği diğer bir şiiri, 1956 yılında Seçilmiş Hikâyeler Dergisi’nde yayımlanan “Pandora’nın Kutusu” dur. Adından da anlaşılacağı üzere şiir, mitolojide ilk yaratılan kadın olma özelliğini taşıyan Pandora (tanrıların armağanı) mitine bir göndermedir. Söylenceye göre ilk insanı yaratan Prometheus insanlara vermek amacıyla ateşi tanrıların dağı Olympos’tan çalar, buna kızan tanrı Zeus, Prometheus’u Kafkas dağlarında bir kayada zincire vurdurtur ve her gün iki kartalı ciğerinden parçalar kopararak işkence etmesi için görevlendirir. Bununla öfkesi geçmeyen Zeus, insanoğluna büyük bir bela vererek kadın neslini yani Pandora’yı yaratır. Bu öyle bir varlıktır ki insanoğlu Pandora’yı sevmeye doyamayacaktır. Ateşin ve zanaatkârların tanrısı Hephaistos toprak ve suyu kullanarak yüzü ölümsüz Tanrıçalara, bedeni genç kızlara benzeyen bir kadın yaratırken, zekâ, sanat ve barış tanrıçası Athena ona el işlerini öğretir; aşk ve güzellik tanrıçası Aphrodite onu büyüleriyle kuşatır. Tanrıların habercisi olan Hermeias onun içine köpek kalbi ve tilki huyu yerleştirir ve sonunda içine bir de yalanı dolanı doldurup adını Pandora koyar. Tanrıların el ele verip yarattıkları Pandora, Epimethous’a, Prometheus’un erkek kardeşine hediye olarak gönderilir. Kardeşi her ne kadar önceden Zeus’tan gelecek her hangi bir şeyi kabul etmemesi konusunda uyarılmış olsa da Epimethous

Turkish Studies

Pandora'yı kabul eder. Pandora'nın beraberinde getirdiği kutunun kapağı açıldığında, bütün insanlığa acılar ve dertler dağılır ancak açılan dert kutusundan bir tek umut çıkmaz. Çünkü Pandora tam umut çıkacakken kapağı kapatır. O günden sonra insanların başı dertten hiç kurtulmaz; ama onca olumsuzluklara rağmen insanın içindeki umut her daim baki kalır (Erhat 2000: 236-237). Şair de bu söylenceden yola çıkarak insanlığın kaybetmemesi gereken umudu denizanasıyla ilişkilendirir:

“Bir denizanasıdır umut
Ta suların ortasında”

Denizanasının açılıp kapanarak yaptığı hareketler, insanoğlunun bir umutla dolup sonra umudunu kaybetmesine benzetilir. “Açılır” sözcüğüyle başlayan üçüncü dize “Kapanır/Açılır/Kapanır/Kapanır” ve son olarak “Açılır” sözcüğüyle şiirini bitiren şair umuda kapıları açık bırakır. Efsanede kutudan çıkmayan umudun aslında insanın eğer isterse tüm olumsuzluklar ve istenmeyen olaylardan sonra kurtulabileceğine olan inancına vurgu yapılır. Pandora aracılığıyla evrene salıverilen tüm kötülöklere rağmen, insanların hiç kaybetmemesi gereken umudun kapalı kalmasını şair denizanası simgesini kullanarak bir bakıma tersine döndürmektedir. İnsanların kimi zaman umudu kaybedip, kimi zaman da tam anlamıyla onu hissedip yaşama sıkı sıkıya bağlanmaları gerekliliğine vurgu yapar. Her ne kadar Pandora miti insanlık için pek olumlu bir imaj içermese de Yücel bu şiirle kadına duyduğu sevginin bir sonucu olarak olumlama yoluna gider. Zeus'un insanlığı cezalandırmak için Pandora'yı gönderdiği ve onun umudun çıkışına engel olduğuna inanılır ama şairin bununla aynı fikirde olduğu söylenemez çünkü insanın kendini kötü ve çaresiz hissettiği her anında sarıldığı tek dayanak Pandora söylencesinde adı geçen umuttur. Topluma, çevresinde olup bitenlere karşı her zaman duyarlı olmuş aynı zamanda bunu şiirlerine de konu etmiş olan Yücel, umudunu hiçbir zaman yitirmemiş, çocuksu yanını hep saklı tutmuş büyük bir şairdir.

Modern edebiyatta mitolojiden yararlanma çabası ideolojileri de beraberinde getirmektedir. Şairler dünya görüşleri paralelinde mitlerden faydalanmış bunun sonucunda gerek mitolojik olaylara gerekse mit kahramanlarına şiirlerinde yer vermişlerdir. Şiirlerinde kadın, aşk ve doğa konularının yanı sıra toplumsal konulara, politik görüşlerine de yer veren şair, “Esatiri Şiirler” kitabının ilk bölümünde “Prometeus, Bir Hırsız” şiiriyle ateşi çalan tanrı Prometheus mitine göndermede bulunur. Prometheus, Titanlarla Olympus tanrıları arasında yaşanan savaşta, Zeus'un yanında yer alarak eski tanrıların yenilmesine yardım etmiş bir titandır. Daha sonra Zeus'a karşı gelerek, ateşi Olympus'tan çalıp insanlığın hizmetine sunmuştur. Bunun sonucunda, Kafkas dağlarında bir kayaya zincirlenerek, yenilenen karaciğerini her gün bir kartalın yemesiyle cezalandırılmış bir tanrıdır. Prometheus'un sözcük anlamı ‘önceden gören’dir. Ayrıca başkaldıran, isyan eden tanrı olarak da bilinir. Kendisinin de mensup olduğu, üst sınıfı temsil eden tanrılardan ateşi çalarak alt sınıfı oluşturan insanlığa hediye etmesi nedeniyle aydınlanma çağının sembollerinden biri olmuştur. Yücel, Prometheus'un trajik öyküsünü anlatırken, onu mecazi anlamda ‘bir hırsız’ olarak tanımlayarak insanlığın medeniyetle buluşmasını sağlayan ‘çalma’ eylemini Mustafa Kemal'in asırlar boyunca bağımsız yaşamış bir ulusun özgürlüğünü elinden almak isteyen güçlere karşı koymasıyla özdeşleştirir. Ateşi tanrılardan alarak özgürlüğünü bu uğurda feda eden ve sonunda karaciğerinden parçalar kopartılarak her gün bu işkenceye maruz bırakılan Prometheus'u anlatırken aslında Mustafa Kemal'e atıfta bulunur. Etrafi düşmanlarla çevrili olan ülkesini kurtararak, Cumhuriyeti ya da bir anlamda ‘aydınlanma’yı ulusuna armağan eden bir liderin, Prometheus'un cezasına benzer şekilde ölümcül bir karaciğer hastalığı, ‘siroz’a yakalanarak acı çekmesi arasında bağlantı kurulur. Şiirinin sonunda, bir adım öteye geçerek, Mustafa Kemal'in ölümsüzlüğüne göndermede bulunarak Prometheus'u ‘ilk Kemalist’ ve ‘ilk siroz’ olarak ilan eder:

“prometos, bir hırsız
tanrıları soymuş,

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/22

ateşi çalmış
yanar gazı,
sen misin purometos!..
kafkas dağlarında bir
kayaya çakılmış,
karaciğerine de iki kartal,
vur, allah vur!..
mustafa kemal'den önce, ilk
kemalistti kendisi, belki de ilk siroz
prometos”

Sonuç

Mitler, şairlerin, yazarların düşünce ve duygularını anlatabilecekleri araçlar olarak eserlerde var olmuşlardır. Mitolojik unsurların klasik Türk edebiyatından başlayıp modern Türk edebiyatını kapsayan dönemler boyunca yazarları, şairleri etkilediği böylece eserlerine ilham verdiği açıkça görülür. Türk edebiyatının usta kalemlerinden biri olan Can Yücel'in şiirlerini bu bağlamda değerlendirirken şairin, bu öğeleri özellikle kahraman düzeyinde kullandığı mitolojik unsurları, şiirini zenginleştirmek, duygu ve düşüncelerini okuyucusuyla paylaşmak amacıyla kullandığına şahit oluruz. Şairin şiirlerinde kullandığı kahramanlık mitleri, anlatmak istediği duyguyu vermek adına tek bir kelime seçilip, ardında yatan anlamı okuyucuya bırakması bakımından önemlidir.

Keçi ayaklı Pan, “Keçi Masalı” isimli şiirinde okuyucuya yalnızlık duygusunu aktarırken denizler tanrısı Poseidon, “Hıdrellez” ve “Seng-i Derya”da aşkı, tabiatı özellikle çok sevdiği Datça’ya olan aşkını anlatır. Öte yandan, Hades ve Persophone söylencesi, “Yunani Bir Sone”de özlem duygularını dile getirir, ilk kadın Pandora “Pandora”nın Kutusu” şiirinde, insanlığın yitirmek istemediği tek şey olan umudu ifade eder. Son olarak “Prometeus, Bir Hırsız”da insanlığın aydınlanması adına acı çeken ve hayatlarını feda eden biri tanrı, Prometheus diğeri ölümlü bir kahraman olan Türkiye Cumhuriyeti kurucusu kurtarıcısı olan Mustafa Kemal’e göndermede bulunur.

Sonuç olarak, şairin şiirinde mitolojik unsurlara yer vermesi, bunların ‘kolektif bilinçdışı’nın birer ürünü olması nedeniyle bütün milletler ve kültürlerce benimsenen ve kullanılan evrensel mesajlar olduğunun göstergesidir.

KAYNAKÇA

- Campbell, Joseph (2003). *Yaratıcı Mitoloji/Tanrının Maskeleri*, (çev. Kudret Emiroğlu), Ankara: İmge Kitabevi.
- Çağlar, Ali Özenç (1994). “Can Yücel ile Şiir Sorunsalı Üzerine”, *Evensel Kültür*, S.25, s.14.
- Erdal, Tuğçe (2014). “Şiirin Esin Kaynağı Olarak Mitoloji” *folklor/edebiyat*, cilt:19, sayı:76.
- Erhat, Azra (2008). *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Erzen, Mehmet Halil (2013). “Divan Şiirinde Mitolojik ve Efsanevi Şahısların Kullanımına İyi Bir Örnek: Nev’izade Atayı Divanı”, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/4 Spring, p. 835-854.
- Gariper, Cafer (2011). “Destandan Modern Şiire Kolektif Bilincin Sürekliliği ve Yeniden İnşası: *Oğuz Kağan Destanı* ile Yahya Kemal’in *O Rüzgâr Şiiri*”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 6/3 Summer 2011, p. 781-796 TURKEY

- Gillespie, Tim (2010). *Archetypal Criticism For Students: Finding The Mythic Resonance Doing Literary Criticism: Helping Students Engage With Challenging Texts*, Stenhouse publishers.
- Graf, Fritz (1993). *Greek Mythology, An Introduction* (translated by Thomas Marier) J. Hopkins Uni. Press
- İlhan, Aysun (2015). “Kürk Mantolu Madonna’da Arketipsel Yolculuk”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/16 Fall 2015, p. 713-728 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8934> ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY
- Kömürcü, Mustafa (1996). “Behçet Necatigil’ in Şiirlerindeki Batı Mitolojisine Ait Kavramlar Üzerinde Bir İnceleme”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (7), 0-0. Retrieved from <http://erciyes.dergipark.gov.tr/eruosobilder/issue/23740/252832>
- Küçük, Sena (2016). “Türk Edebiyatında Yunan Mitolojisine İlişkin Kabul ve Redlerin Dayanak Noktaları”, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 11/21 Fall 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11179>, p. 271-292.
- Namlı, Taner (2007) “Arketipsel Sembolizm Açısından Elif Şafak’ın “Pinhan” Romanının İncelenmesi”, *Turkish Studies* 2/4, s.1210-1230
- Sivri, Medine (2011). “Gülsüm Cengiz’in Şiirlerinde Mitlerin İzi”. *Folklor/Edebiyat*, (66), 121-136. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/fe/issue/26030/274167>
- Stevens, Anthony (1999). Jung, (Çev. Ayda Çayır), *Kaknüs Yayınları*, İstanbul, s.48-49.
- Şenocak, Ebru (2013). “Göç ve Ergenekon Destanlarında Mitostan Ütopyaya Yolculuk”, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 8/1 Winter 2013, p.2525-2537, ANKARA-TURKEY.
- Tökel, Dursun Ali (2000). *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar Şahıslar Mitolojisi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Ulutaş, Nurullah (2016). “Arketipsel Eleştiri Bağlamında Turgay Nar’ın Gizler Çarşısı Oyunu Üzerine Bir İnceleme / An Investigation on Turgay Nar’s Play Titled Gizler Çarşısı within the Scope of Archetypal Criticism”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 11/10 Spring,2016. ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9688>, p. 659-680.
- Yarın (1981). “Can Yücel’e Söyleşi”, S.5, Ankara, s.13.
- Yeter, Gaye Belkız (2013). “Elif Şafak’ın ‘Aşk’ının Arketipsel Sembolizm Açısından İncelenmesi”, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları/ Modern Turkish Literature Researches*, S. 9, Ocak-Haziran 2013, ss. 139-162.
- Yücel, Can (1987). *Canfeda*, İstanbul, De yayınları.
- Yücel, Can (1992). *Çok Bi Çocuk*, İstanbul, Papirüs Yayınları.
- Yücel, Can (2000). *Kısa Devre/Yazma*, İstanbul, Doğan Kitapçılık.
- Yücel, Can (2007). *Sevgi Duvarı*, 7. bsk. İstanbul, Doğan Kitap Yayınları.
- Zorkul, Tahir (2015). “Mitoloji ve Mustafa Seyit Sutüven’in Şiiri / Mythology And Mustafa Seyit Sutüven’s Poetry”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Şefik Yaşar Armağanı), Volume 10/10 Summer 2015, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8649>, p. 1013-1034.